

Factsheet Over Grenzen

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) heeft onderzoeksbureau Right to Rise een rechtsvergelijkend onderzoek uitgevoerd naar de inzet van preventieve beschermingsbevelen bij huwelijksdwang, achterlating en vrouwelijke genitale verminking.

Lees hier het volledige rapport:

right-to-rise.com/over-grenzen

Wat is het probleem?

In Nederland lopen jaarlijks honderden tot duizenden mensen risico om slachtoffer te worden van huwelijksdwang, achterlating en vrouwelijke genitale verminking (VGV). De Nederlandse overheid heeft zich gecommitteerd aan het voorkomen van deze praktijken en aan het bieden van effectieve bescherming aan (potentiële) slachtoffers. Toch blijkt dat de huidige aanpak tekortschiet.

Wie zijn de potentiële slachtoffers?

Hoewel deze praktijken vooral meisjes en vrouwen treffen, lopen ook jongens, mannen en lhbtqi+ personen risico.

Actieagenda Schadelijke Praktijken:

“Het is onze ambitie om schadelijke praktijken te voorkomen, te bestrijden en de slachtoffers eerder te helpen. Wij berusten er niet in dat het onvoldoende lukt om deze praktijken te voorkomen.”

Huwelijksdwang, achterlating en vrouwelijke genitale verminking komen ook in andere landen voor. Hoe gaan zij hiermee om? Kunnen we wellicht van hen leren?

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek was om te verkennen in hoeverre preventieve beschermingsbevelen, zoals die worden toegepast in België, Denemarken, Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk, kunnen bijdragen aan de Nederlandse praktijk.

Juridische instrumenten in Nederland

Er is een strikt onderscheid tussen:

Kinderbeschermingsmaatregelen

van toepassing op minderjarigen

- (Voorlopige) Ondertoezichtstelling
- Machtiging Uithuisplaatsing
- (Voorlopige) Voogdijmaatregel
- Schriftelijke aanwijzing

VS.

Beschermingsbevelen

van toepassing op volwassenen

- Straatverbod
- Contactverbod
- Locatieverbod
- Gebiedsverbod

Deze instrumenten worden in Nederland in beperkte mate ingezet bij een risico op huwelijksdwang, achterlating en VGV. Als ze worden ingezet, gaat het om een kindbeschermingsmaatregel. Dit blijkt niet zozeer een kwestie te zijn van niet *willen*, maar er blijken allerlei knelpunten te zijn waardoor deze vaak niet ingezet *kunnen* worden.

Knelpunten in de bescherming van potentiële slachtoffers

Waarom ingrijpen vaak te laat of niet gebeurt

1. Onvoldoende signalering

- Potentiële slachtoffers niet in beeld
- Signalen worden niet of (te) laat herkend

3. Onzorgvuldige risico-inschatting

- Tijdsdruk
- Paniekreacties: te snel handelen
- Gebrekkige risicotaxatie

5. Juridische lacunes

- Behoeftte aan specifiek instrument
- Uitspraken Nederlandse rechter niet erkend in buitenland
- Meer druk op (potentiële) daders nodig
- Bescherming van minderjarigen versus volwassenen

2. Handelingsverlegenheid bij professionals

Signalen wél herkend, maar professionals vinden het vaak lastig om deze gevoelige thematiek te bespreken

4. Beperkte samenwerking in de keten

- Ketenpartners werken langs elkaar heen
- Onvoldoende informatieuitwisseling en afstemming
- Geen gezamenlijke regie

6. Aard van de problematiek

- Groepsdruk
- Tijdelijke bescherming

Q&A

Is in dit onderzoek iets in het buitenland gevonden dat zou kunnen bijdragen aan de Nederlandse praktijk?

Ja! In het Verenigd Koninkrijk hebben ze de Forced Marriage Protection Orders (FMPOs) en Female Genital Mutilation Protection Orders (FGMPOs). Dit zijn zogenaamde 'hybride' beschermingsbevelen die sinds de invoering structureel worden ingezet. Volgens Britse experts vormen deze bevelen een essentiële aanvulling op het bestaande beschermingsinstrumentarium.

In totaal zijn tot nu toe meer dan 4.000 FMPOs en ruim 900 FGMPOs ingezet.

Wat betekent een 'hybride' beschermingsbevel?

Dat is een civielrechtelijk bevel waarbij overtreding een strafbaar feit is, met een maximale gevangenisstraf van vijf jaar. Het is dus een combinatie van het civiel- en strafrecht.

Kennen we zoiets in Nederland?

Nee, nog niet. De civiele rechter in Nederland is bevoegd om beschermingsbevelen uit te vaardigen, maar het is niet mogelijk om deze bij overtreding strafrechtelijk te handhaven.

Wat zijn de voordelen van Britse *protection orders*?

1. Slachtoffer staat centraal
2. Eén specifiek instrument
3. Mogelijkheid tot maatwerk
4. Bescherming tegen groepsdruk
5. Zowel minderjarigen als volwassenen beschermd
6. Ruime aanvraagbevoegdheid
7. Lagere bewijslast en onmiddellijke bescherming
8. Potentieel slachtoffer kan in eigen omgeving blijven
9. Bescherming zo lang nodig is
10. Afschrikwekkende werking

Dus dat geeft een goed antwoord op de knelpunten in Nederland?

Ja, precies. En een hybride aanpak past ook binnen een ontwikkeling die al gaande is in de Nederlandse rechtspraak: steeds vaker vervagen de grenzen tussen tussen civielrechtelijke, bestuursrechtelijke en strafrechtelijke maatregelen, waardoor ruimte ontstaat voor innovatieve, rechtsgebiedoverstijgende benaderingen.

Conclusie

Een hybride aanpak – geïnspireerd op de FMPOs en FGMPs in het Verenigd Koninkrijk – heeft potentie om de bescherming van (potentiële) slachtoffers van huwelijksdwang, achterlating en VGV in Nederland te versterken.

Aanbevelingen

- 1. Verbeter signalering, risico-inschatting en ketensamenwerking**
Investeer in voorlichting binnen gemeenschappen, versterk kennis en vaardigheden van professionals, en bevorder duurzame samenwerking tussen ketenpartners.
- 2. Maak een hybride beschermingsbevel juridisch mogelijk**
Introduceer een civielrechtelijk beschermingsbevel dat – naar het voorbeeld van de *protection orders* in Verenigd Koninkrijk – bij overtreding strafrechtelijk kan worden gehandhaafd.
- 3. Zorg voor een robuust kader van ondersteuning, bescherming en handhaving**
Borg randvoorwaarden zoals passende hulpverlening, structurele training van rechters, juridisch personeel, politie en het Openbaar Ministerie. Realiseer structurele monitoring en adequate handhaving bij overtreding. Een goed afgestemde, integrale aanpak vergroot de effectiviteit van beschermingsmaatregelen.
- 4. Zoek verbinding en voorkom stigmatisering**
Voorkom dat beschermingsmaatregelen leiden tot uitsluiting, wantrouwen of discriminatie. Werk actief samen met gemeenschappen aan bewustwording, gedeelde verantwoordelijkheid en duurzame verandering.

Meer informatie

Een uitgebreide toelichting op de bevindingen en aanbevelingen is te vinden in het volledige rapport:

OVER GRENZEN: Een rechtsvergelijkend onderzoek naar preventieve beschermingsbevelen bij huwelijksdwang, achterlating en vrouwelijke genitale verminking

www.right-to-rise.com/over-grenzen

RIGHT TO RISE
Change Accelerator for Women's Rights

www.right-to-rise.com